

Húsz év magán(y)

A MEGOSZ idén húszéves. Létjogosultságának épp ez az egyik fontos bizonyítéka. A szükségességéhez sem férhet kétség. A feladatainak pedig akkor tud leginkább megfelelni, ha segíti az embereket értéktérítő munkához jutni, ami egyben garancia az erdő fejlődésére is.

A rendszerváltoztatás eredménye, hogy az erdők jelentős része újra magántulajdonba került. Ezek szétszórta, a magyar átlagnál fiatalabb és rosszabb minőségű erdők voltak. A magyar magán-erdőgazdálkodás ösztönösen a tulajdonosok, a gazdálkodók önszerveződésével, és a privatizáció miatt a szövetkezeti szektorban munkájukat elvesztő erdészek irányításával jött létre.

Rimler Pál (1867–1943) a MEGOSZ szakmai díjának névadója

Az új erdőgazdálkodókat a kezdetektől napjainkig bizalmatlanság, irigység, lekezelő szakmai hozzáállás veszi körül. Még az illetékes hivatalok is mostohán bántak, bánnak velük, arra törekedve, hogy a törvény erejével távol tartsák őket a saját erdejüktől, mert akkor okozzák a legkevesebb kárt. A magán-erdő megszületését a jogszabályok sem segítették. Az 1996-os erdőtvény szinte tudomást sem vett arról, hogy Magyarországon ismét létezik magán-erdő. Hiába váltak százezer hektár számra magántulajdonúvá a magyar erdők, a köztudatban még mindig az a nézet uralkodott, az erdő mindenkié. Sajnos ez a szemlélet azóta sem sokat változott. A magán-erdőt jelenleg is – az erdő közcélú szerepére hivatkozva – mindenki korlátozza gazdálkodásában,

ugyanakkor a kieső jövedelmet és a keletkező kárt a tulajdonosnak kell viselnie. A magán-erdő sohasem rendelkezett olyan komoly infrastruktúrával, tőkével, és szervezettel, mint az állami erdő. A gazdasági versenyfeltételek és a jogszabályi háttér viszont nem tett különbséget a két tulajdon és gazdálkodási forma között.

Az Erdőtörvénnyel párhuzamosan megjelenő 1996. évi természetvédelmi törvény újabb korlátok elé állította a magán-erdőt, ami további jövedelemkiesést, és jelentős károkat okozott, kompenzáció nélkül. A törvény kártalanítási végrehajtási rendelete csak nyolc év múlva született meg, ami elvben ugyan lehetőséget teremtett a kompenzációra, de jelenleg sem tud élni vele szinte senki. A törvényekhez társultak még a folyamatosan változó adójogszabályok és az Európában egyedülállóan bonyolult magyar birtokpolitika (osztatlan közös tulajdon). Ennek meghatározó szerepe van abban, hogy a magán-erdők közel 20%-a még jelenleg sem működik. A magyar magán-erdő a 2004-es uniós csatlakozás után várta a forráslehetőségek megnyílását a vidékfejlesztési jogcímenek keresztül. A 2007-től 2013-ig terjedő időszakban 110 milliárd forint állt rendelkezésre. Az erdészeti támogatási jogcímekeket vontatottan, jelentős késéssel je-

lentek meg. Az első három évben például csak az erdőtelepítés működött. A támogatási határozatok késve születtek, a kifizetések sokszor éveket csúsztak. Az ellenőrzések azonban alaposak, folyamatosak voltak, és az EU-s elvárásoktól szigorúbbak. Előfordult, hogy még támogatási határozata sem volt a gazdálkodónak, de már ellenőrizték. A jogszabályok folyamatosan szigorodtak, ennek következtében az erdőtelepítés üteme az évi közel 19 000 hektárról 2-3000 hektárra csökkent. Így sok ezer munkahely szűnt meg a gazdasági válság közepén.

Nem lehet jó az az erdő-környezetvédelmi pályázati rendszer sem, ahol a rendelkezésre álló 24 milliárd forintnak, csak a 10%-át tudják az erdőgazdálkodók megigényelni. Így fordulhatott elő, hogy a támogatási ciklus végén 14 milliárd forintot elvontak az erdőgazdálkodóktól és átcsoportosították azt a mezőgazdaság más ágazataiba.

A 2009. évi új erdőtvényben már „nyomokban” megjelent a magán-erdőgazdálkodás. Sajnos az új törvény legjellemzőbb vonása, hogy az erdő gazdasági értékét figyelmen kívül hagyja. Igaz, néhány pontban nevesítette a magán-erdőt, de jobbra a természetvédelem szempontjai, a szinte betarthatatlan kötelezettségek, a rendkívül kemény

büntetési tételek és az erősen szubjektív szankcionálás vannak benne túlsúlyban. Tovább nehezítette a helyzetet, hogy a hatósági feladatok egy részével a szakszemélyzetet bízta meg és a szakmai felügyeletet tovább szigorította. Ekkor azonban még működött – még hozzá államilag finanszírozott formában – az erdészeti szakirányítás támogatási rendelete, ami a magánerdők nagy részén képes volt az előírásoknak megfelelő gazdálkodást fenntartani. Egy év múlva azonban a rendelet megszűnt, a forrást elvonták, a gazdálkodók kötelezettségei viszont maradtak.

Ugyancsak ebben az időszakban az előzőleg már a tulajdonosok beleegyezése nélkül kijelölt NATURA 2000 erdőterületeket kezdték védettként kezelni. Holott az Európai Unió csupán állapotfenntartást ír elő. Jelenleg pedig már fenntartási terveket is készítenek ezekre az erdőkre a független civil szervezetek jelentős uniós támogatással a tulajdonosok, a gazdálkodók tudta nélkül. Ezen terveket pedig úgy állítják össze, hogy elemeit bármikor kötelezően előírhatóvá tehetik. E civil szervezetek jelenleg is több száz helyen egy-két érdekelt fő részvételével fórumokat tartanak, melyek egyeztetésnek semmiképp sem nevezhetőek.

Az idén azzal kellett szembesülnünk, hogy a következő Európai Unió költségvetési ciklusra csupán 56 milliárd forint erdészeti támogatást terveztek be. Az előző időszakról áthúzódó determinációs kötelezettségek miatt 2020-ig lényegében csak nettó 30 milliárd forintot szánnak az erdőgazdálkodók támogatására. A MEGOSZ meggyőződése, hogy saját lobbis tevékenységének köszönheti, hogy ezt az összeget végül 116 milliárd forintra sikerült növelni. Igaz, vannak, akik ezt másképpen vélik...

Eddig jórészt a múlttól esett szó, mint ahogy a több évtizedes visszatekintések esetén lenni szokott, de arról is kell beszélni, milyen teendőink lesznek a jövőben. Milyen átalakulások, intézkedések segítenék az ágazatra szánt uniós támogatás leghatékonyabb felhasználását? Mindenekelőtt szükség van egy polgári érték-

renden alapuló, egyszerű, „gazdálkodóbarát” jogi szabályozásra. Ezzel párhuzamosan elengedhetetlen a magántulajdonú erdő törvényileg szavatolt védelme. Végre meg kell szabadulni attól a nézettől és gyakorlattól is, hogy a hatóságoknak a saját tulajdonosától kell megvédenie az erdőt. Ehhez azonban rugalmasságra és szemléletváltásra lenne szükség.

A magánerdő-tulajdonosok és gazdálkodók elvárják a jogalkotóktól, hogy ha a magánerdőnek közcélakat is kell szolgálnia, az erdőt védjék meg a tolvajoktól. Ha ez mégsem sikerül, ne a tulajdonost terheljék újabb költségekkel. A mostani gyakorlat szerint a felelősségre vonást sem a valódi elkövetőkkel szemben alkalmazzák, hanem a bejelentett gazdálkodókkal szemben.

Úgy ítéljük meg, a természetvédelmi törvényt is módosítani kell, mert bizonyos természetvédelmi értékeknek valószínűleg nagy jelentőséget tulajdonítva már-már sérítik az általános emberi jogokat. A közvélemény joggal érezheti úgy, hogy Magyarországon többet ér egy feketegolya, vagy egy ritka lepkefaj, mint az emberélet. Egy családi erőszak miatt sérüléseibe belehaló gyermek, vagy nő, egy saját házában fagyhalált szenvedő idős ember élete nem vált ki akkora média-visszhangot, mint egy lepkefaj feltételezett (!!!) számú utódainak elpusztulása. A természetvédelmi törvény térbeni és időbeni korlátozásait is éppen ideje lenne átalakítani, a globális felmelegedés, a változó éghajlat és időjárás szélsőségei miatt. Tarthatatlan, hogy az ország védett magánerdeibe saját tulajdonosa, gazdálkodója egy évből hat hónapig nem teheti be a lábát munkavégzés céljából. Vajon az a vidéki ember, akinek csak fél évig van munkája, helyben marad? Pedig nagyon egyszerűen lehetne a vidék megtartó erejét növelni. Mondjuk, a természetvédelmi korlátozások ésszerűsítésével. Az meg már nem is kérdés, mi a jobb egy

vidéki kistelepülésnek, ha alkalmaz egy természetvédelmi őrt, vagy rendszeres munkát nyújt sok-sok embernek, és megfizethető téli tüzelőt. A vidékfejlesztés terén a magánerdő-gazdálkodóknak olyan uniós jogcímekekre van szüksége, melyeken keresztül végre forrásokhoz jutnak, jól átlátható, könnyen betartható szabályozással, egyszerű dokumentációval párosítva.

El kívánjuk érni, hogy a mezőgazdaságon belül az erdészet a többi ágazattal egyenrangú és versenyképes legyen. Az erdőgazdálkodók pedig olyan jogcímekeket igényelhessek meg, melyek nem eleve veszteségre ítélték, különben a magán-erdőgazdálkodás leépül. Pedig a jövőben egyre nagyobb szükség lesz annak minden hozadékára. Elegendő forrással vissza kell állítani a szakirányítási támogatási rendszert is, mert a megfelelő szakmai háttér nem hiányozhat a magán-

erdőből. Nem beszélve arról, hogy ezek a szakemberek tudják megigényelni a különböző uniós erdészeti támogatási forrásokat. A magánerdő sikerre van ítélve, ha a jogszabályi, a szakirányítási és az EU-s támogatási háttér is rendezetté válik. Úgy tűnik, a politika most megérti és támogatja elképzeléseinket, mert céljaink egyértelműen közösek. A végrehajtáshoz pedig már csak a jó szándék hiányzik.

Luzsi József
elnök, MEGOSZ